

llatinisme.

Enfugir (més que el prefix *IN-* conté l'adverbi *en* aglutinat): «un pessigoleig me resseguia totes les extremitats, com si fos la vida que *se n'enfugís*», «volia anar i, vaig provar-ho, la meua ànima *s'hi enfugia*, mes el cos no obehia a la voluntat», MVayreda (*Puny.* 19, 153, [123]). *Enfuita*, aproximadament 'empenta, moviment brusca' (BDLC XIII, 191), 'atac' (ib. x, 418) (no en DFgra.).

Pròfug [-ugo, Belv., Lab. 1840], pres del ll. *profū-* 10 *gus* id.; a Mallorca s'ha usat una variant popularitzada *pròfol* (BDLC XII, 16). Segons el model de *pròfug* es formaren *febrifug*, *vermifug*, etc., però amb valor transitiu més aviat afí al de *fugar*.

Refugir [Desclot, Asiàis, DTo.], pres del ll. *refū-* 15 *gium* id.; *refugiar*, derivat romànic de *refugi* [*refugiar*, -ar-se, *refugiat*, Belv.]

Subterfugi [Lab. 1840], pres del ll. tardà *subter-* *fugium* id.; *sotsfugir*.

Trànsfuga [1868, SLitCosta; Lab. 1888], ll. *trans-* 20 *fuga* id.; *trafugir*, *trefugir*.

¹ La *ũ* és breu en llatí, no hi ha *fũgire*, com posa *AlcM*, per confusió amb el perfect *fũgĩ*, que té l'alternança regular de perfect fort. — ² A Bielsa anoto la fórmula infantil referent a l'ortiga i la malva: «ișordikéta, *fũj*, *fũj*, ke te pĩla la malbéta» (1965). ³ I molts han continuat dient-ho així, jo ho he fet sempre. Temo que no fou un encert del DFa. de reemplaçar-ho per *fuita de gas*, per més que ho hagi recomanat algun tècnic o lampista afrancesat: *fuita* 30 és un mot noble i comarcal digníssim, en català, però no és viu oralment en el cat. central, i per a aquestes minúcies materials no és la millor manera de combatre un castellanisme proposar un mot emfàtic, que no és d'ús familiar i quotidià: sobretot si ³⁵ n'hi ha un que ho és.

Fuguet, V. *fuet* *Fuire*, *fuit*, *fuita*, V. *fugir* *Fuixarda*, V. *fusillada* *Fulana*, *fulano* (que algun valencià ha mutilat en *fulà*), castellanisme intolerable: es diu *En Tal* o *En Tal de Tal*.

FULARD, tecnicisme d'ofici pres del fr. *foulard*; *fulardar*. □ 1.^a doc.: 1916, BDC iv, 107.

FULCRE, pres del ll. *fulcrum* 'punt de suport', 'puntal', derivat de *fulcire* 'apuntalar', 'donar suport': llatinismes rars (també algun cop *fulcir*, *fulcit*, en rars textos catalans). □ 1.^a doc.: DOrt.

FULGOR, pres del ll. *fũlgor*, -*õris*, 'llampec', 'brillantor, resplendor', derivat de *fũlgẽre* 'llampegar', 'lluïr, brillar'. □ 1.^a doc.: S. xv, F. de Malla, però ben rarament s'usà abans de 1900.

«La qual aparec devant lo sguart de ma contemplació, vestida quasi de una tal *fulgor* o resplendor com de alba vehina del dia», en l'humanista Felip de Malla, *Pecador Remut*, f^o 103v. No hi ha més notícia d'ús en català fins als poetes renaixentistes; i manca en els diccionaris fins al DOrt. de 1917.

A la mateixa arrel pertany el ll. cl. FULGUR, -*õris*, 'llampec', que en antics mss. d'alguns clàssics llatins (Lucreci, Plini) apareix en una variant flexiva FULGOR, FULGËRIS, que donà descendència romànica: fr. ant. *fuldre* (més tard *foudre*) 'llamp', oc. ant. *fõlzer* id., roms. *fulger*; per arribar a la forma francesa s'hagué de passar primer per *fõlere*, d'on *fõlre* > *fõldre* > *foudre*. Aquesta àrea romànica degué tenir alguna extensió fins al català primerenc, potser purament pirinenca, car apareix com a *foldre* en un passatge de les *VidesR*: «quant o veseren los bispes de les ídoles, éls vengren contra los apòstols e-ls espeseyeren tots; mes, con lo cel fos ben serè, *foldres* vengren del cel qui cremeren e destruïren lo temple --», f^o 232r2 (ms. P, substituït per B per «lamps e trons»), traduint el llatí *fulgura* de Voragine (710); un altre ex. es llegeix en el *Libre de Sidrach* (DAG.); cf. G. Colon, *Travaux de Ling. et Litt. de l'Univ. de Strassbourg* VII, i, 167.

D'aquest mot llatí ve el verb *fulgurare* 'llampegar', que en qualitat de mot savi ha estat pel cat. *fulgurar* [1868, SLitCosta], *fulgurant* [1889, Verd., Canigó], *fulguració* [1868, id.], *fulgurador*, *fulgural*, *fulgurança*, *fulgurejar*, *fulguri*; *fulgurita* [DOrt.].

El verb llatí *fũlgẽre* ha estat també manllevat ocasionalment, però rar; no tant el seu participi *fulgent* [S. xv, *Collacions*, DAG.], *fulgència*, *fũlgid*, ll. *fũlgidus*; *fulgidesa*; *refulgent*, *refulgència*.

Un altre derivat de la mateixa arrel és el ll. *fũlmen*, -*minis* (< *fulg-men*), 'llamp', d'on el verb *fulminare* 'llançar un llamp', 'caure (un llamp)', d'on es prengué el català *fulminar* [Lacav.]; *fulminant* [1632; 1868, SLitCosta]; *fulminació*, *fulminador*, *fulmini*; *fulmínic*, *fulminant* m.

CPT.: *fulmicotó*.

Fulguració, *fulgurant*, *fulgurar*, *fulguri*, *fulgurita*, V. *fulgor* *Fuliaina*, V. *follià* (FOLL) *Fulgine*, *fuliginós*, *fuliginositat*, V. *folli* (FOLL)

FULL, del ll. *fõlũm* 'fulla', 'full'; *FULLA* ve del ll. *fõlũa*, plural de *fõlũm*, que de primer es va usar només com a col·lectiu (*tota la fulla de l'arbre*, *aviat caurà la fulla* = el *fullatge*), després s'estengué així mateix a cada fulla d'una planta, i acabà per supplantar ⁴⁵ *full* del tot en qualsevol aplicació vegetal i fins en alguna part de les altres. □ 1.^a doc.: orígens (*fulla* en Llull, *full* en altres textos medievals i en forma occitanitzada en el català Guillem de Cabestany, c. 1200).

«Un filsoff, con hac menjat, se-n anà deportant per un bell verger, e alegre-s en la bellesa dels arbres e de lurs *fulles* e flors, e en ausir los cants dels ausells qui en aquell verger cantaven», Llull (*Merav.*, NCL. I, 159.21; altra cita de Llull infra, sobre *fullat*); «Trobarà allà per divisa una gàbia de nau, posada sobre un arbre qui no té fruyt ni *fulla* ni flor, qui ha nom *Seques-amors*», JoMartorell (Ag. I, 198).

Disposem en català de menys documentació medieval del masculí *full* que en altres llengües romàniques que també l'han conservat, com l'italià o la llengua ⁶⁰ d'oc, on *fuolh* (*fuelh*) ja apareix en els trobadors clàs-